



СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Порядок та особливості звернень до ЄСПЛ та практика європейських судів»

Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Освітньо-професійна програма	«Право»
Факультет	юридичний
Кафедра	кафедра кримінально-правових та адміністративно-правових дисциплін
Семестр	7,8
Кількість кредитів	6
Мова викладання	українська
Викладач	професор, д.ю.н. Дроздов Олександр Михайлович
Контактна інформація	drozdov.am1978@gmail.com

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація	Предметом вивчення дисципліни «Порядок та особливості звернень до ЄСПЛ та практика європейських судів» є система загальних наукових знань про окремі найбільш актуальні питання практичного застосування приписів Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод; практика Європейського суду з прав людини і її застосування національними судовими інстанціями; наукові положення про правовідносини, які виникають у зв'язку з винесенням судових рішень у контексті наявної практики європейських судів.
Мета та цілі	Формування у студентів-правників компетентностей щодо практики функціонування системи захисту прав людини у межах країн-членів Ради Європи та формування навичок застосування рішень Європейського суду з прав людини у практичній діяльності. Дисципліна повинна сприяти формуванню високопрофесійних фахівців у сфері юриспруденції.

Результати навчання	Вміти аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права. Опанування студентами-правниками вказаним курсом спрямоване на впровадження міжнародно-правових стандартів правосуддя у законодавчу і правозастосовну практику української держав.
Soft skills: соціально-психологічні аспекти професійної компетентності	Soft skills (соціально-психологічні аспекти професійної компетентності): здатність аналізувати та оцінювати, інтерпретувати; здатність логічно мислити, креативно діяти; планувати та управляти часом, презентувати себе і свою позицію; діяти відповідально.
Пререквізити	Базові знання з дисциплін: Судові та правоохоронні органи, Міжнародний захист прав людини, Конституційне право

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	План, короткі тези	Завдання
Тема 1. Міжнародно-правові стандарти прав людини і національного права.	<p>Обсяг прав людини, які визнані міжнародною спільнотою. Класифікація прав та свобод за поколіннями.</p> <p>Класифікація міжнародних актів про права людини. Правовий зміст основного принципу міжнародного права поваги прав та основних свобод людини у Статуті ООН та конкретизованих документах (Пактах про права людини 1966 р., факультативних протоколів до них, інших документах).</p> <p>Міжнародні універсальні механізми співпраці держав щодо захисту прав людини – система ООН, її головні органи, Верховний комісар з захисту прав людини, комітети, комісії, спеціалізовані установи – МОП, ЮНЕСКО, ВОЗ та ін., конвенційні органи – комітети та комісії, які створені з метою контролю за реалізацією угод. Значення створення міжнародних трибуналів та судів із захисту прав людини.</p> <p>Регіональні механізми захисту – Європейський Суд з прав людини, органи ОБСЄ. Імплементация державами міжнародно-правових зобов'язань через національні механізми.</p>	Анотація матеріалу, практичні завдання
Тема 2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод.	<p>Поняття і зміст Європейської системи захисту прав людини. Історія формування Європейської системи захисту прав людини. Європейська конвенція захисту прав людини і основоположних свобод.</p> <p>Історія ухвалення Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.</p> <p>Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод в системі міжнародних актів з прав людини. Протоколи до Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: загальна</p>	Практичні завдання

	<p>характеристика.</p> <p>Перелік прав і свобод, закріплених Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та додатковими протоколами.</p> <p>Ратифікація Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, її денонсація та застереження. Обов'язки України як держави-учасниці Європейської конвенції. Статус Конвенції в Україні. Принципи спів від ношення Конвенції та національних правових норм.</p>	
<p>Тема 3. Загальна характеристика Європейського суду з прав людини.</p>	<p>Структура та повноваження Європейського суду з прав людини. Порядок формування Європейського суду з прав людини. Порядок і форми діяльності суду.</p> <p>Правовий статус Голови та секретаря Європейського суду з прав людини.</p> <p>Одноособовий суддя, комісії (комітети), палати (секції) та Велика палата Європейського суду з прав людини. Судді Європейського суду з прав людини. Вимоги щодо суддів Європейського суду з прав людини. Привілеї та імунітети суддів Європейського суду.</p> <p>Регламент Європейського суду. Процедури Європейського суду. Значення правових позицій Європейського суду з прав людини.</p> <p>Реформування Європейського суду з прав людини.</p>	<p>Практичні завдання</p>
<p>Тема 4. Підстави та порядок звернення до Європейського суду з прав людини.</p>	<p>Право на звернення до Європейського суду з прав людини. Категорії заяв, які можуть бути подані до Європейського суду з прав людини. Суб'єкти звернення до Суду.</p> <p>Порядок звернення до Європейського суду. Умови прийнятності скарги, передбачені Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.</p> <p>Вимоги до заяви, що подається до Європейського суду з прав людини. Формуляр заяви.</p> <p>Порядок подання заяви.</p>	<p>Практичні завдання</p>
<p>Тема 5. Юрисдикція Європейського суду з прав людини та правові основи її реалізації.</p>	<p>Поняття юрисдикції Європейського суду з прав людини. Тлумачення Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї.</p> <p>Застосування норм Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї.</p> <p>Види юрисдикції, притаманної Суду при застосуванні ними міжнародних договорів. Предметна юрисдикція (ratione materiae). Територіальна юрисдикція (ratione loci). Юрисдикція в часі (ratione temporis). Юрисдикція за колом суб'єктів (ratione personae).</p>	<p>Практичні завдання.</p>
<p>Тема 6. Розгляд справ у Європейському суді з прав людини.</p>	<p>Регламентация процедури розгляду справ у Європейському суді з прав людини. Принципи змагальності та відкритості.</p> <p>Окремі стадії розгляду справ у Суді: порушення справи; провадження з питання прийнятності скарги; провадження після прийняття скарги; слухання (розгляд справи по суті); прийняття рішення.</p> <p>Процедура прийняття «пілотних рішень».</p> <p>Види рішень Європейського суду з прав людини. Поняття та характеристика пілотного рішення.</p>	<p>Практичні завдання.</p>

<p>Тема 7. Право на життя.</p>	<p>Право на життя: загальна характеристика. Правомірні обмеження права на життя (захист від незаконного насильства; здійснення законного арешту або запобігання втечі особи, яка законно тримається під вартою; вчинення правомірних дій для придушення заворушення або повстання).</p> <p>Право на життя та обов'язок позитивних дій держави. Право на життя: проблема негативного аспекту. Право на життя та смертна кара.</p>	<p>Практичні завдання.</p>
<p>Тема 8. Катування та інші неналежне поводження.</p>	<p>Заборона катувань та інших видів неналежного поводження або покарання: загальна характеристика. Стаття 3 Європейської конвенції, особливості правового формулювання; абсолютний характер заборони. Порушення статті 3 та порушення інших статей Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Неналежне поводження або покарання та правомірне застосування сили.</p> <p>Катування, нелюдське, таке, що принижує гідність поводження або покарання: визначення понять та їх розмежування.</p> <p>Зміст і сфера дії заборони рабства і примусової праці. Поняття «рабство» і «підневільний стан». Обов'язкова праця, яка не порушує заборони, встановленої у статті 4 Конвенції. Обов'язки держави, що впливають зі статті 4 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.</p> <p>Права та обов'язки судово-психіатричного експерта.</p>	<p>Практичні завдання.</p>
<p>Тема 9. Право на судовий захист.</p>	<p>Значення права, проголошеного статтею 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Сфера дії права на справедливий судовий розгляд.</p> <p>Право на доступ до органів правосуддя. Право на незалежний та неупереджений суд, встановлений відповідно до закону. Виконання рішень суду.</p> <p>Принципи правосуддя. Публічність та обґрунтованість судового рішення. Презумпція невинуватості. Допустимість доказів. Право мовчати та привілей проти самообвинувачення. Право на адекватний час та можливості підготовки захисту.</p> <p>Право на правову допомогу. Послуги перекладача. Ефективний засіб правового захисту: визначення змісту, судові принципи тлумачення.</p>	<p>Практичні завдання.</p>
<p>Тема 10. Свобода слова і свобода зібрань та об'єднання.</p>	<p>Право на свободу вираження поглядів: зміст, значення особливості правового регулювання. Складові права на свободу вираження поглядів: право дотримуватися своїх поглядів; право одержувати і передавати інформацію. Свобода вираження у політичній сфері. Мовні права як аспект свободи слова. Мистецька свобода. Право на отримання інформації.</p> <p>Межі здійснення права на свободу вираження поглядів; обмеження свободи вираження. Ліцензування діяльності теле- та радіомовних компаній та кінематографічних підприємств. ЗМІ та держава. Підбурювання до неправомірних дій. Заборона пропаганди соціальної, расової, національної або релігійної ненависті. Обмеження права на свободу вираження поглядів з огляду на захист національної безпеки. Таємниця: державна, службова, комерційна,</p>	<p>Практичні завдання.</p>

	<p>лікарська. Захист авторитету та неупередженості правосуддя. Неправдиві відомості та наклеп.</p> <p>Право на свободу мирних зібрань та право на свободу об'єднання з іншими в системі політичних прав і свобод: зміст, значення, особливості правового регулювання.</p> <p>Свобода мирних зборів. Свобода об'єднання. Профспілки. Політичні партії. Межі здійснення права на свободу зібрань та об'єднання; обмеження права.</p>	
<p>Тема 11. Виконання Україною рішень Європейського суду з прав людини.</p>	<p>Регламентация процедури розгляду справ у Європейському суді з прав людини. Принципи змагальності та відкритості.</p> <p>Окремі стадії розгляду справ у Суді: порушення справи; провадження з питання прийнятності скарги; провадження після прийняття скарги; слухання (розгляд справи по суті); прийняття рішення.</p> <p>Процедура прийняття «пілотних рішень».</p> <p>Види рішень Європейського суду з прав людини. Поняття та характеристика пілотного рішення.</p>	<p>Практичні завдання. підготовка презентацій</p>
<p>Тема 12. Виконання Україною рішень Європейського суду з прав людини.</p>	<p>Прецеденти та правові позиції. Рішення Європейського суду та національна судова практика.</p> <p>Практика посилення Конституційного Суду України при формулюванні своїх правових позицій на практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>Застосування практики Європейського суду з прав людини судами загальної юрисдикції.</p> <p>Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративній практиці.</p>	<p>Практичні завдання. підготовка презентацій</p>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. Антипов В. І. Кримінальний кодекс України в контексті міжнародного права та практики Європейського суду з прав людини: правові норми, судова практика, науково-практичний коментар. Харків: Право, 2019. 1200 с.
2. Гайдулін О. О. Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо захисту прав уразливих верств населення: навч. посіб. О. О. Гайдулін, В. Ю. Худолей, І. М. Шаркова. Київ: ФОП Голембовська О.О. 2019. 300 с.
3. Дроздов О. М., Дроздова О. В. Правові позиції Європейського суду з прав людини: аналітичний огляд. Київ, 2018. 624 с.
4. Захист права власності в практиці Європейського Суду з прав людини / упоряд. Л. В. Сидорова. К. : Видавничий Дім «Ратіо Десіденді», 2019. 132 с.
5. Караман І. В., Козіна В. В. Європейський суд з прав людини, Європейська конвенція з прав людини та індивідуальні заяви: перше знайомство. Київ: ВАІТЕ, 2015. 136 с.
6. Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. – 2-ге вид. випр., допов. Київ, 2015. 208 с.

Додаткова

7. Бакумов О. С. Правові позиції Європейського суду з прав людини щодо права на вільні вибори: спірні питання практики. Вісник Національної академії правових наук України. 2016. № 3 (86). С. 183-193.
8. Дроздов О. М. Джерела кримінально-процесуального права України / За наук. ред. Ю. М. Грошевий. Харків : СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2008. 208 с.
9. Дроздов О. М. Non bis in idem - європейський орієнтир для забезпечення сталості та єдності судової практики Верховним Судом (за матеріалами практики Європейського суду з прав людини). *Право України*. 2017. № 6. С. 110–132.

10. Дроздов О. М. Наукові підходи щодо перспектив перегляду у екстраординарних судових провадженнях окремих судових рішень, ухвалених у заочному кримінальному провадженні. *Форум права*. 2015. № 1. С. 92–103.

11. Дроздов О. М. Актуальні питання діяльності захисника під час екстрадиції (за матеріалами практики Європейського суду з прав людини). *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасне, майбутнє* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) : у 2-х т. / Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.", Півден. регіон. центр Нац. акад. прав. наук України. Одеса : Гельветика, 2017. Т. 2. - С. 358–361.

12. Дроздов О. М. Актуальні питання здійснення захисту від провокації (підбурювання) особи на вчинення злочину у світлі практики Європейського суду з прав людини. *Вісник кримінального судочинства*. - 2016. - № 2. - С. 31-44.

13. Дроздов О. М. Дроздова О. В. Актуальні питання дотримання вимог пунктів 1 та 3 (d) статті 6 Конвенції на прикладі справи Даштан проти Туреччини (з коментарями). *Вісник національної асоціації адвокатів України*. 2017. № 11. С. 29-41

14. Клименко О. М. Як звернутися до Європейського Суду з прав людини Центр правових досліджень. Київ : Видавець Фурса С.Я., 2006. 64 с.

15. Павлюковець Т. Роль та місце рішень ЄСПЛ в українській судовій системі. *Юридична газета online*. 2020. № 22 (728). URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/rol-ta-misce-rishen-espl-v-ukrayinskiy-sudoviy-sistemi.html>

16. Практика Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні: збірник рішень / уклад.: О. В. Авраменко, А. Я. Хитра, Р. М. Шехавцов. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 358 с.

17. Шаповалова І. С. Рогальська В. В. Застосування практики Європейського суду з прав людини слідчим суддею місцевого загального суду під час здійснення судового контролю : монографія / І.С. Шаповалова, Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 274 с.

18. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Вид. 2-е, виправ., доп. К. : Реферат, 2007. 848 с.

Законодавство

19. Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141.

20. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950р. та додаткові протоколи, рат. Законом України від 17.07.1997 р. (зміни в назві конвенції згідно Закону України від 09.02.2006р.) /Офіційний вісник України - 2006. - №32. – Ст. 2371.

21. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № **2341-III** (зі змінами та доповненнями). *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 13.02.2022).

22. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № **4651-VI** (зі змінами та доповненнями). *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 13.02.2022).

23. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р., № 2747-IV (зі змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 2005 р., № 5, (№№ 35-36, 37). – Ст. 446.

24. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Постанова Верховної Ради Української РСР від 07 грудня 1984 р. (зі змінами та доповненнями, внесеними Законом України № 5518-VI від 06.12.2012 р.). *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. – додаток до № 51. – ст. 1122.

25. Про адвокатуру: Закон України від 19.12.92 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 9. Ст. 62 (зі змінами та доповненнями).

26. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2003р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. №30. – Ст. 260.

27. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 № **2453-VI**. (зі змінами та доповненнями). *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17> (дата звернення: 13.02.2022).

28. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL:<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1020-19> (дата звернення: 13.08.2019).

29. Про державне бюро розслідувань: Закон України від 05.01.2017 р. № 794-VIII. URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-19> (дата звернення 20.08.2019).

30. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua>
3. Міністерство юстиції України – <http://www.minjust.gov.ua>
4. EUR-Lex. – <https://eur-lex.europa.eu/content/welcome/about.html>
5. Цифрові юристи. Цифрова освіта. – <https://osvita.diia.gov.ua/courses/digital-lawyers>

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Загальна політика	Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати всі заняття відповідно до розкладу, вчасно і в повному обсязі. Дотримуватися етики поведінки. Працювати з навчально-методичною літературою (бібліотечні фонди і Всесвітня мережі). Пропущені лекційні заняття відпрацьовуються (усна співбесіда). Відпрацьовувати практичні заняття і самостійні завдання.
Політика щодо дедлайнів та перекладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Політика щодо академічної доброчесності	Під час виконання завдань вимагається дотримання правил академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

ОЦІНЮВАННЯ

Нарахування балів (7 семестр)

Види оцінювання	Бали
Змістовий модуль 1 (Теми 1-6)	60
Модульні контролі (на залік)	40

Нарахування балів (8 семестр)

Види оцінювання	Бали
Змістовий модуль 2 (Теми 7-12)	60
Підсумковий контроль (екзамен)	40

Розподіл балів для оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною
--	-------------	------------------------

		шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

